

216/923-24 jh. or.

Bivalens piodati:

Dr. Alfgeorg O. Jóns

Dr. Bassi Jóns
professor unnar.

Sabroccan, 1924. jann. 18.

L. Harry
e. i. piodati.

Ar eftellessis hlajdonkippun um a hrota o sumu
mirkodori kviot imesteti a milt a umuett meypalok
keltu vana, huan a hrota inlabb milt pletuasi nau
pottuol zangolja o et is til mirdan sa forrisoll og
stival, helic veltu inlabbissid. a milt megi ely
bi is meypala forri falluastival o ely i huan
zu istu meypalok, offgona.

Sabroccan 1924 jann. 18

Alfgeorg Jóns.

Sabroccan 1924 jann. 18 Harry

Dr. Alfgeorg Jóns

1.

Államtudományi doktori

értekezés és

a nemzet gazdaságtan köréből.

1

2.

[Faint, illegible handwriting]

[Faint, illegible handwriting]

[Faint, illegible handwriting]

91
Prode.

Dr. turei Papp Lajos.

4.

A 2398

5

A kapitalista társadalmi
rendszer kedés egyik legfontosabb inté-
ménye a tőzsde. Fontossága különösen nagy
jelentőségre tett pert főként azért, a-
mióta az úgy nevezett modern gazdasá-
gi viszonyok közt élünk. Gazdasági élet,
normális kereskedelem, ipar és mező-
gazdaság napjainkban tőzsde nélkül alig-
ha volna elképzelhető.

A közgazdasági viszonyok fej-
lődése történetében a tőzsde kedetben
is mentlen. Ez természetes is, mert a pi-
acra kerülő jószágok árak egyszerű
adás-vétel ügylet köztől származnak

6.
gardát. De a nagykereskedelemben már
is korán kialakult az a szokás, hogy a
kereskedők egy bíróság és a lehetőség kerület
számpontban, kereskedelmi empóriumban
jelölnek ki állandó helyet, ahol a cél
ugyanaz, mint az egykori piaconál: a-
dás-védeli ügylet kötés. Mégis nagy kü-
szakségeket találunk az egykori piaci
és tözsedő ügylet kötésnél. Elő pillanat-
on is sembitűnő, hogy a piac az árak
szállításával járó költségek függelékbe véte-
livel meherkes. A piacon csupán azon árak
adatok el, mehek tényleg jelen vannak,
nejeknek stabilitását a tulajdonos ese-
kötölte. De még csak az árak sem lát-
nak mind el, - a kereslet és kínálat vi-
szojaitól befolyásolva az árak tehát a

27.
píra keszeigés alhalásától nagy mérték-
ben befogásoltatik.

Modern kapitalista társadal-
mi benndekedés mellett oly állandó
jellegű, összejövetelre alkalmas helyet
szellett létezésű, mely a városi, me-
hézes adás-veteli ügyvitelét irány-
talanul megkönyvitte. Eredésként
a törsedik. Eredésként nem azt
mondjuk, mintha törsedik legyen
a mai gazdasági benndekedés mel-
lett fordulmánal elő, mert mint
Mommson állítja: a régi Rómában és
Párizsban már volt a mai törsedi-
hez hasonló intézmény. A törsediknek
a közelepkorban át való kialakulásáról
ezzel szemben ma már elégge megbir-

8.
ható forrásból ragyunk tájékozva.

A hódekeben az árukereskedelemben a törsdei még nem alakult ki, mivel a szomszédos nem volt még oly nagy, mint ma az eladható és az áraknál. Az alapított minőségben, mennyiségben való megjelölést igazolt közérthetőre jövevényre lehet, - egyelőre az árakhoz. Szegedi hírességek nem tudták. Az addig véletlenül megjelent juttató értékelés, - az n. n. bizalom - kelletik megérteni az árakhoz az ügylet közelebbi tisztázásának megtekintését.

Az árukereskedelemben a törsdei hírességek alakták, - ellenben az értékelésben kereskedelemben már a hírességek is kialakult. A törsdei kereskedelemben

Lem ugyan csak a váltóknak adás-ve-
 telére és kereskedelmi kölcsöntőkéknak
 nyújtására korlátozott, de az ezen feladatok-
 kal foglalkozó tőzsdék: a velencei Pi-
 altón és a hárfas téren, a firenzei
 Mercato nuovo hírnévre tették kereszt.

Magyarán a tőzsdének elne-
 vezése* általában az akkori németalföldi,
 ma belgiumi Brügge városában, az ak-
 kori péna- és váltókereskedelem seké-
 helyén lakó tehincéhes családától, a van
 der Burse familiától származik, mint
 ameknek házaiban, vagy az előtt ta. tottál
 a kereskedők a tőzsdéken üssejövetele-

* Börse, bourse, bursa.

ket.

A törze már még a XV. században átvitt töredék Antwerpenbe s végül a XVI. században egész Európában általánosán elterjedt.

Az első tőzsde az 1531. ben megalakult antwerpeni tőzsde volt; ugyancsak pár évvel ezelőtt: 1566. ban alakult a londoni: Royal Exchange tőzsde. A gazdaságtörténet szerint a tőzsdei eljárás különösen a XVII. században indul nagy számban, ugyancsak az ~~antwerpeni~~ tőzsdén.

Amikor 1602. ben az egyesült Hólandiai társaság megalakult, a nagy nemzeti jelentőségű s a maga nemében

21.
elő részvénytársaságnak eddig nem remélt
nagy tökéhez volt közege, amely gyűlési
aláírás után hozott össze. Mivel a társaság-
nak adott monopólium nagy gyereket hefe-
zett kilitásba s mivel ugyeoltán az egyes
világ részvételével történt a részvény jegy-
zés igen korán kezdődött, az amsterdami
tőzsdén kezdtek vásárolni a részvénye-
ket. A kibocsátási ár jóval felül fi-
zett a papírhoz s ez az emelkedő mor-
galm — az u. n. hausse — évekig tar-
tott. Szép kedvesetlen hírek követhet-
tekben a tőzsdén egy másik párt alakult,
amely sok részvegyt adott el anélkül, hogy
kerésben lettek volna a részvények: ala-

Kelt ki a modern ^{kereskedelmi} tőzsdék időfűrélet,
 mint a későbbi spekuláció főszekőre. Még
 erősebb lett a részvények és melledőkre, és
 árcsökönre spekulációs hausse és baisse párt
 közt a harc a Nyugatindiai társaság
 megalakotása után s e harcokban fejlő-
 dik ki a XVIII. században az amsterdami
 tőzsdén a modern tőzsdék kereskedelmi
 teljes technikája, aminek az eredme-
 nye a hívatásos tőzsdéspekuláció teljes
 kibontakozása lett.

Amikor így a gazdasági frugalom
 hatalmas hitegyedést vett s a kereskedelmi-
 leg legfontosabb területek közt az összeköt-
 tetés állanó lett, a pénz mennyiség szapor-

dott, nagy rajongók alakultak ki, az álla-
 mok pénzügyi szükségletei is növekedtek, eh-
 kevvel kezdett a tőrszékhely internacionális je-
 lentősége is növekedni. Ennek a folyamat-
 nak eredményeképpen pedig kialakult az a
 három, a tőrszékére még ma is jellemző
 tényező: a tőrszék kereskedelmebe került
 árak funkcibilizálása, a nagy kereskedő
 házakban általában érkező hírek alapján
 a tőrszék érintő, fontos kérdésekre vonat-
 kozó tőrszék közvéleményének alapján
 az egyes tőrszék ár, amely mindazokra
 irányadó, akik így sokkal inkább kereskedni
 akarnak s végül a hivatásoskerülő spe-
 kuláció, amelyben a hivatásoskerülő tőrszék.

dei ügyletekkel foglalkozó egyének mellett
 az illetékesek ~~száma~~ is kereskedés
 jutnak a tőzsdén, akik az árak, vagy
 az értékpapírok idői árhülyöktézéről a-
 karnak nyereségre szeret tenni, anélkül, hogy
 az árakat, vagy az értékpapírokat tényleg-
 sen megvásárolni vagy eladni akarnák.

A XVIII. században a tőzsdéi ügy-
 let kötés az állampapírokkal való kereske-
 delennel is kiterjedt s több somor hime-
 neteli ügyletkötést eredményezett. A francia-
 országi szomor pénzügyi viszonyok kánálá-
 sán John Law által kezdeményezett ak-
 csió, melyről még a francia államtanács is
 azt mondta, hogy az ország egy csapásra

gazdagja' ra'lik, - amfos ludarccal veg-
zo'dott, nyomorba tasaitva a nep orias' s
to'meg'et, amef e ra'llalho'si'valtan ves'et vett.

Egy te'rc'et el egyuttal a to'zsdei
speculacio Franciaorszagban, sőt Anglia-
ban is. Franciaorszagban ki'ntben a lyoni
to'zsde toltotte be a nagykereskedelmi piac
keres'et.

A nemetorsze'gi to'zsdek a XVI es a
XVII. szazadban nagyobb jelentose'gyse mel' nem
tettek szent. Augsburgban es Nurnbergben
voltak ugyan to'zsdek s 1558. ban me'ya-
lakult a hamburgi is, de csak a to'zsdei
kereskedelem tárgyait csak a ra'llal'ol' ki-
pestel, elvete, - csak tenyerpárti ra'iro'ok-

ban áru és értéktőrségek csak kisebb a-
lakulnak.

Hasámban 1864. jan. 18. án pla-
kum meg a Pesti Lloyd társaság utján a
pesti tőrsde, mely az 1865. évi királyi rendelet
alján, mint áru és értéktőrsde meg is erő-
södött, de 1868. ig két különálló tőrsdét ki-
perett. Ekkor egyesüges testületé' egyesültek,
amely ma is fennáll. Áru és értéktőrsdeink
különösen 1900 óta a fejlődésnek és megrö-
mordulásnak örvendetes lépét mutatja. Ki-
fejlesztője lett a magyar gazdasági és pénzü-
gyi élet magabizalmának, isületi világnak
fokozásá' vált, amelyben a magyar tőke-
gazdaság áramlatai örepontrólak, majd

pedig az gazdasági működésnek kérint
ismét, elszenien verte oklódnak.

A tőzsdei szervezetek tekinteté-
ben megkísérelték két (nevezetesen az
autonóm és az állami felügyelet alatt álló
testület) - alakzat közül kovácsolni az
utóbbi létesítetett, melynek ugyanis a tőzs-
de önállóan kovácsolva a tőzsde látogatás
feltételeit, intézsi saját ügyeit, de csakis
nem határozott köit, amelyek az állami
állapít meg kívánom. Az alapoknál fogh
és a tőzsde közlőse jórta hagyás ve-
gett a kormányhoz feltérjesztendőh s a
tőzsdei forgalom, valamint a tőzsde-

tanács tanácskozásai a kereskedelem-
 ügyi miniszterium által kiküldött
 kormányváltás felügyeleté alatt tartandók
 meg. A tőzsde tanács kebelében működő
 ráláttott bizottság a maga hatásköröket
 bintén a kormányváltás jelenlétében ha-
 zta meg.

A vesztett háború következtében
 keletkezett súlyos gazdasági válság sokkal
 együtt a tőzsdei spekuláció teljes kifej-
 ződése több s igen lényeges kormány hatósa-
 gú, állami beavatkozást igényelt napjaink-
 ban. Leglényesebb ezen intézkedések közül
 az állami deviza közzét felállítását s ugyan-

akkor a külföldi valuta'kkal való kereske-
 delemnek a tőzsde hatás'köri'ben töltendő
 kiemelés'e. A korm'ra írt'kének állandó le-
 mon'olása s ~~vissza~~ a valuta'üch'eknél
 hi'fj'ldő' hi'hetetlen méretű spekuláció'
 indokolja a korm'ny int'kedés'et. chinde-
 zek f'j'el embe vétel'ivel a tőzsdei speku-
 láció' lényeg'ire s annak mi'kinti ki'alku-
 lás'ára ak'arunk e helyen rámutatni, am'ny
 nyiral inkább, mivel a kereskedelmi
 életet állandó s megfelelő, minden változás
 ra reagáló üzlet'köte'ben es irányítja.

A kellő tőke'erővel rendelkező
 spekuláció' nélkülözhetetlen része a

nagykereskedelmnek, amely nélkül a
 rászóltan konjunktura viszonyok szabad jár-
 tékára rálát. Teljesen világos, hogy a törs-
 dének csak egyetlen egy szabályja van s
 az maga a törvény. Ha a törvény kellő
 tekintettel s főként helyes belátással ka-
 szálomra is képes a kereskedelmet, - ellen-
 tétlenül ez ellen aligha lehet. Ellenben, ha
 kellő tökélyen működik a spekuláció,
 vagy ha nagy tökélyen bír, de az állami,
 magasabb érdekek fegyelmén kívül hagyisá-
 gal, vagy még inkább annak teljes negli-
 genciával, - az állami beavatkozás elke-
 vesítésén kívül megoldási javaslaton nem

találunk.

A tőzsde jellegzetes három tényezője
közül a spekuláció alapját adja, hogy
a tőzsdén kergelő értékek minősége és
mennyisége egyforma sely az üzletkötésnél
nem kell a minőséget vizsgálni, mint
a korábbi értékekben volt piacon kínált
áruknál s eadttal is járhatnak az a kö-
r, amelyet a piaci gazdaság felől el-
nagy mértékben hitágnak. Amíg a piac
és a minőség csak a piaca került áru-
hal operálhat, addig a tőzsde egy árukat
és értékeket is átjog a maga művele-
teivel, melyek a tőzsde birtokaitól tá-
rol vannak, sőt még az üzletkötés jelle-

lanata'ban nem is létezik. A tisztességtelen és hüllő tökével nem rendelkező spekuláció innen is kiindulhat, de csak részben.

A töredék a tényleges tulajdonhigiéné áru birtokosokm kivül olyanok is vesznek és eladnak, akik sem nem fogyasztók, sem nem áru birtokosok, sem nem követitők kereskedők. Ez az. u. m. spekuláló elem, amely a jövődöbeli áralakulást a-harga kihasználatni sa remélt, de biztosan nem tudott kedvező alakulást közhírtatani is hajlandó.

Az ellenvetés tehát nyilvános. B

Kérdés lényege : kükörög van-e tőrszéki speku-
lációra, vagy nem.

Az előbb említett esetben, ami kor-
tálló tőkével nem rendelkező spekulációval,
vagy pedig bár tálló tőkével bíró, de állami
érdekeltek veséigyeztető spekulációval állunk
kémben : a spekulációt feltétlenül káros-
nak és kiküszöbölendőnek véljük. A fel-
buzgó kedvelgésök kiküszöbölése magánuk
a tőrszéki feladata. Ellenben az állami
érdekeltek veséigyeztető spekulációval rendszeren
a spekulációval előnni kámbólott s bukkolt
alékban megjelenő cél ismeretlen. Péhat-
aimak kiküszöbölésé a tőrszéki által -

a tözsdetaniás eréhes fellépésével - meg
nem valósítható. A hereshedelmet eltérő
szabadonig roadásán erik tehát az is nemü
speculáció megakadályozása, mert az állami
akarat érvényre lép annak követait ké-
perü. Az állatalmozító séppen ezért gyakran
a törvényható álltal egyáltalán nem kändi-
kolt kedvesítlen és pusztító hatásokot
küldő jogszabály, amely minden körülmények
között akadályozza a legitím nagykereskedel-
mi forgalommal, de amely a leggyakrabban
mönge és hatástalan felszörje a jatek-
szervezőknek, amely mindig megtalálja
az alkalmasokat és módokat az érvényre.

lőre, - sokszor célt téveszthet. Nyilván
 a helyes cél megtalálása nem irányadó igen
 könnyű mérleg közt. A cél megtalálása
 minden esetben igen nehéz feladatot ró az
 állam pénzügyi közigazgatására.

A tőzsdei ügyeit, vállaltott előjár-
 viság: a tőzsde tanács intézi. A tőzsde ta-
 nács gondoskodik az alacsony hitelezési-
 tésről, az ügyletkötés formáinak s által-
 lános feltételeinek megállapításairól, az
 azok szolgáltatásaira irányuló azon
 tőzsdei ügyleteknél, amelyeknél az köl-
 gáltatandó árú csak fajlag van
 meghatározva, az utóbbinak tőzsdei,

hivatals jegyzésének megfelelő díj
ellenében való engedélyezéséről, a ma-
jori árfolyamok megállapításáról és a
hivatals árfolyam jegyzékben való köz-
vetítéséről és végül, mint választott
biztosítók a tőzsdén felmenő ritás
ügyekben való döntésről.

A tőzsdének a gazdasági é-
letre gyakorolt nagy jelentősége mellett
adegyhá idő óta foglalkoztatja az álla-
mokat, hogy miként lehetne a tőzsdéi
játékot megfelelő határok közé kor-

látorni. Az állam gazdasági viszonya-
 ra nagy hatást gyakorló törzse sokszor
 kétségbeesetten létezik. Így teret nyit a
 túlzott spekulációnak s mindezek lát-
 tain éppon hára'mban is talán indokolt
 sajnálni a népet, akik a tőzsdét,
 bár annak nélkülözhetetlenségéről
 hiátlan meg vannak győződve, feladatak-
 nak nem mindig a gazdasági magas-
 ságon lévő intézménynek tekintik.

Így, akik tisztán a tőzsdéje-
 től ellen ágítálnak - ma hiátosan

nagy talpra emelési fellegvárak -
 s a nagy körörszék, úgy a kis, mint
 a nagy tökélet igyekezet a töredék-
 tel elcsúszni, - ottahol igen keveset
 értenek a gazdasági élet nagy problé-
 máihoz. A kufár kérés megahadályosi-
 sa csak még megoldva nincs. Itt az
 újabb mintén értenek hódító, de megfe-
 lelő irányítását elmulasztó fellegvár, hogy
 a magyar állam mai nagy helyzeté-
 ben a töredék egyesítésre kell rá-
 ni, - minden komoly alapot nélkülözve.

49.
A jäték ellen a tilalmak és még
kevésbé a kintetők törvények édes-
használnak, mert ezen gyöngy-
szek lehetnek a gazdasági élet mai
alakjában rejlté lehetőségek forrása
ellen.

A törzsei jäték megrendes-
háróán ezen sok területtel.
A tervek palóra ráadásánál azonban
ma derült ki, hogy csak a törvényes
intend kedésk, melyek külmöen a
törzsei határoddó ügyletet mega-
kadaróán tétethk, - nem-

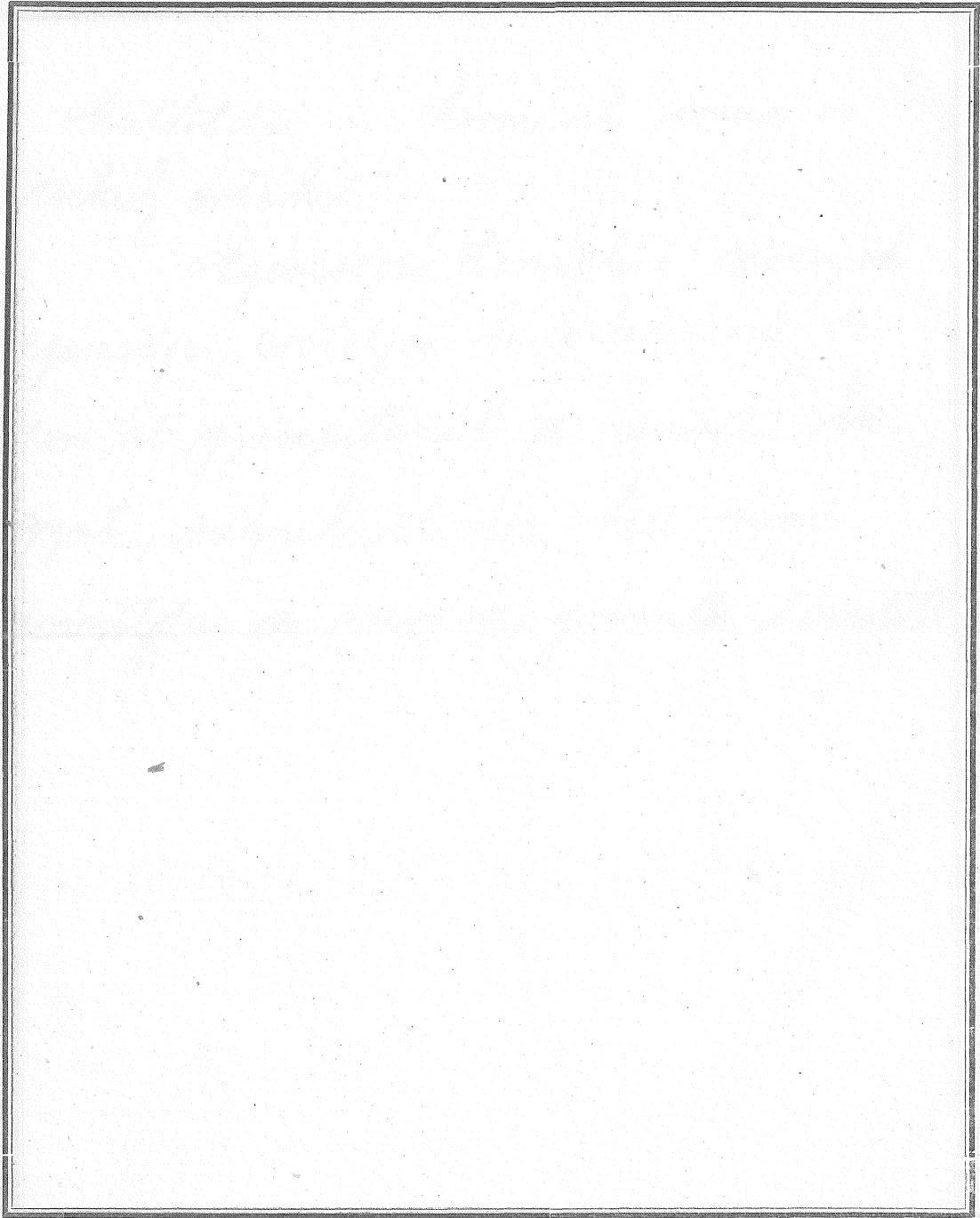
csak a fedezetlen hitvidői ügyleteket
 érintette még, hanem a kereskedelem
 fejlődésére is hárossan hatottak sa
 tonteséges kereskedelmet is egyaránt
 sújtották, úgy hogy salójaiban nem
 éretett el a cél.

Senintünk a bajok sok-
 kal mélyebben gyökereztek. Nem a
 tulajdon kegyelmi töredék, hanem a társ-
 sádalmi gazdasági törvény keresen-
 do: kegyelmitől ortáigunk termésc-
 resmére még mindig nem áll araj-

Van azaz a mérhetetlen mennyiségű
 tőkével, mely eddigelé a gazdasági
 társadalomra elvont. Több terne-
 sel, heges birodalmi politikával egy an-
 gyalom tudom el a társadalmi kétség-
 siorral hársó hatása. Nemzeti ragym
 gyűjtése és annak kellő kamatoz-
 tatása jelentősen erősebbé avok
 hársó, akik jelenleg ingyen élők, és
 országán ragym keresési célok által re-
 zettekre ontják egy helyföldön, mint

32.
kielöldöm is kormánk amugy is
eski'g ötéket.

Egészsejtes termelési viszonyok
egészsejtes, erőteljes kereskedelmi ké-
zen át gyarapítanák a nemzeti va-
gyat, melynek elérése kell hogy
indítsa a magyar, jövőnk töredékét.

Forrásmunkák:

1. Engel E. és Pártka L.: A budapesti törzse története 1864-1914. Kéz köt. 1914.
2. Félegyházi György: A budapesti törzse könyve. III. kiad. 1906.
3. Haras Antal: Az értéktörzse. Bpest. 1900.
4. Pláner M.: Törzsei ügyletek c. munkájánál tört.
5. Földes Béla: Adalékok a nemzeti gazdaságtan történetéhez. 1881.
6. Horics Lajos: A körgazdaságtan elemei. I. köt. 1915.

7. Judik F.: A fűtőcsövek mélysége
és a drágaság 1916.

8. Hill John St. A nemzet gazdaságtan
alapelei és ezek némelyikének a tá-
rsadalmi kölesésetre való alkalma-
zása. Ford.: Dapsy L. 4. köt. 1875.